

З. В. Гбур,
 д. держ. упр., професор,
 професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування,
 Національний університет охорони здоров'я України імені П. А. Шупика
 ORCID ID: 0000-0003-4536-2438

DOI: 10.32702/2306-6814.2022.3.66

ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ В МОРСЬКІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Z. Hbur,
 Doctor of Sciences in Public Administration, Full Professor, Professor of the Department of Healthcare
 Management and Public Administration, Shupyk National Healthcare University of Ukraine Kyiv, Ukraine

CHALLENGES AND THREATS IN UKRAINE'S MARITIME SECURITY

У статті досліджуються особливості сучасних викликів та загроз у морській безпеці України та шляхи їх вирішення й усунення в майбутній перспективі як один із важливих елементів у забезпеченні національної безпеки України. Проаналізовано національні інтереси України, які базуються на застосування ресурсів Чорного, Азовського та інших регіонів Світового океану з метою розвитку транспорту та зв'язку на Чорному та Азовському морях та на інших частинах Світового океану з урахуванням транспортних коридорів, розвитку морського енергетичного потенціалу та розвитку морського відпочинку та туризму, включаючи оновлення круїзного туризму. Встановлено, що одним із головних чинників для розбудови безпеки та стабільності в Європі та Азії є Чорноморський регіон. Проаналізовано інтереси України щодо співпраці з Туреччиною у сферах безпеки, економіки, енергетики та у гуманітарній сфері. Встановлено, що до основних загроз морській безпеці України належать зростання міжнародної напруженості, спричинене провокаційною військовою активністю України в акваторії Азовського та Чорного морів, Керченської протоки; потенційне розширення євроатлантичного співтовариства за рахунок держав Азовсько-Чорноморського регіону; міжнародний тероризм та нелегальна міграція, пов'язані з близькістю, з одного боку ЄС, а з іншого — проблемних територій Близького Сходу; міжнародна організована злочинність; екологічні загрози, однаково актуальні як Азовського моря, так і Чорного моря. Встановлено, що до основних викликів морській безпеці України належать милітаризація Чорноморського регіону та неконтрольований видобуток українською стороною рибних ресурсів Чорного та Азовського морів й браконьєрство. Визначено першочергові завдання, які повинна імплементувати країна, для подолання сучасних викликів та загроз у морській безпеці, як-от: захист територіального суверенітету в територіальному морі та у повітряному просторі над ними; захист суверенних прав України у її виключній економічній зоні та континентальному шельфі та безпечне судноплавство, рибальство, польоти літаків, проведення наукових досліджень та інших видів діяльності.

The paper studies the features of current challenges and threats to Ukraine's maritime security and ways to address and eliminate them in the future as one of the important elements in ensuring Ukraine's national security. The national interests of Ukraine based on the use of resources of the Black, Azov and other regions of the World Ocean for the development of transport and communications in the Black and Azov Seas and other parts of the World are analyzed, taking into account transport corridors, marine energy potential and maritime recreation. and tourism, including cruise tourism upgrades. It has been established that one of the main factors for building security and stability in Europe and Asia is the Black Sea region. Ukraine's interests in cooperation with Turkey in the fields of security, economy, energy and humanitarian spheres were analyzed. It is established that the main threats to Ukraine's maritime security include the growth of international tensions caused by provocative military activity of Ukraine in the waters of the Azov and Black Seas, the Kerch Strait; potential enlargement of the Euro-Atlantic community at the expense of the states of the Azov-

Black Sea region; international terrorism and illegal migration related to the proximity of the EU on the one hand and the problem areas of the Middle East on the other; international organized crime; environmental threats that are equally relevant to both the Sea of Azov and the Black Sea. It has been established that the main challenges to Ukraine's maritime security include the militarization of the Black Sea region and the uncontrolled extraction of fish resources by the Ukrainian side of the Black and Azov Seas and poaching. The priorities that the country should implement to overcome current challenges and threats to maritime security have been identified, such as: protection of territorial sovereignty in the territorial sea and in the airspace above them; protection of Ukraine's sovereign rights in its exclusive economic zone and continental shelf and safe navigation, fishing, aircraft flights, research and other activities.

*Ключові слова: морська безпека, виклики, загрози, Україна, Чорноморський регіон.
Key words: maritime security, challenges, threats, Ukraine, Black Sea region.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

За останні два десятиліття в басейні Чорного моря сформувалася нова архітектура регіональних систем. У ці дні Чорноморський басейн, а також Чорноморський регіон перетворюються на арену світових геополітичних конфліктів. Чорноморські країни визначили свої національні інтереси в умовах нової геополітичної ситуації. Сьогодні положення держави у світовій економіці багато в чому визначається можливостями використання ресурсів Світового океану. Морська економіка будь-якої держави була і залишається однією з найважливіших складових економічного зростання та національної безпеки.

Конвенція ООН з морського права (1982 р.), що стала результатом багаторічної договірної практики держав, конфронтації та співпраці, визнає необхідність врахування потреб як прибережних, так і тих держав, що не мають виходу до моря. Навіть країни, що не мають виходу до моря, мають свої морські інтереси і активно розвивають свою морську політику. Україна, навпаки, за останні роки втратила більшу частину свого морського потенціалу. Оновлення морського господарства та відновлення морського комплексу стало одним із найважливіших національних інтересів України. На жаль, протягом багатьох років цій проблемі не приділяли належної уваги. Так звана "морська історична пам'ять", "морський ген", розуміння важливості цього питання в суспільстві було відсутнє.

На сучасному етапі пріоритетними напрямками державотворчих процесів в Україні є відновлення прав прибережної держави у Чорноморсько-Азовському регіоні, оновлення та підвищення ефективності морської політики, розробка законодавства стосовно внутрішні водні шляхи та режим судноплавства ними та розвитку морського транспортного потенціалу. Підписання у 2014 році між Україною та ЄС Угоди про асоціацію з ЄС спричинило проведення значної чисельності організаційних та нормотворчих робіт у морській діяльності та імплементації відповідного правового забезпечення. Поточні та потенційні військові конфлікти між регіональними державами Чорноморського регіону становлять основні загрози регіональній стабільності та безпеці всього європейського континенту, тому актуальним є дослідження викликів та загроз у морській безпеці України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Тематику сучасних викликів та загроз у морській безпеці України досліджує незначна кількість науковців. Зокрема, наукові праці А.О. Филипенка, Б. Буркінсько-го, В.В. Баришнікова, Г. Язгана, Є. Ахмедова, К.Е. Степанова, М. Воротнюка, О.В. Онопка, О.В. Снігіра, присвячені аналізу деяких аспектів та особливостей вирішення викликів та загроз в морській безпеці України.

МЕТА РОБОТИ

Метою роботи є дослідження сучасних викликів та загроз в морській безпеці України та шляхи їх вирішення та усунення в майбутній перспективі. Для досягнення мети визначено наступні завдання: визначити національні інтереси України в морській сфері; проаналізувати інтереси України щодо співпраці з Туреччиною у певних сферах; описати виклики та загрози сучасній морській безпеці України. При проведенні дослідження було використано загальнонаукові й спеціальні методи дослідження, зокрема аналіз і синтез, порівняння, узагальнення, системно-структурний аналіз.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Морська доктрина України на період до 2035 року [1] була розроблена у 2009 році Міністерством транспорту та зв'язку України та НАН України. У відповідності до Морської доктрини України, морська діяльність відіграє особливу роль в економіці України через наступні чинники: географічне положення України, протяжність прибережної зони, рівень розвитку національної економіки, економічні зв'язки з іншими державами.

Українське Причорномор'я відіграє важливу роль у реалізації національних інтересів України, який за розмірами, економічним та науково-технічним потенціалом являється один із найважливіших регіонів України. Україна успадкувала досить добре розвинений морський комплекс, до складу якого увійшли морський і річковий транспорт, суднобудівна та судноремонтна сфера, машинобудування, газова і нафтова промисловість, морська рекреаційна і туристична промисловість, рибальство та інші галузі й підгалузі.

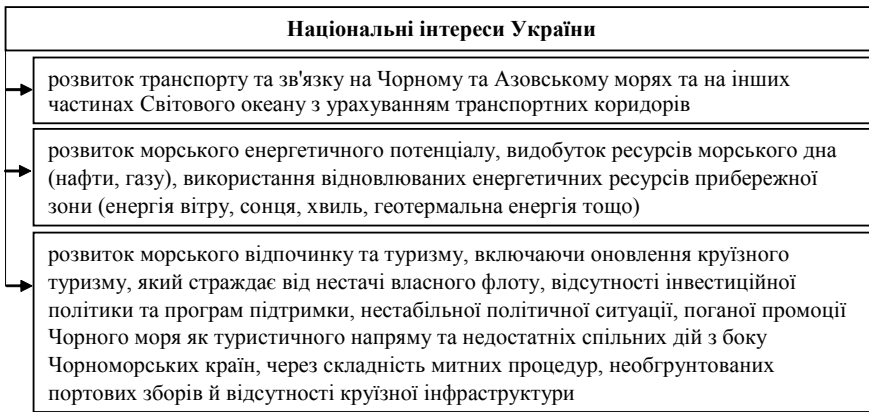

Рис. 1. Національні інтереси України

Джерело: сформовано на основі джерела: [3].

За останні 20 років морський комплекс України зазнав кардинальних змін, а кризові деформації в усіх морських галузях серйозно похитнули позиції України в Чорноморсько-Азовському басейні та інших частинах Світового океану. Ці події призвели до витіснення України з міжнародного сектору морської діяльності, зокрема морського транспорту, рибальства, відпочинку та туризму [2].

Національні інтереси України включають використання ресурсів Чорного, Азовського та інших регіонів Світового океану з метою побудови ефективної та безпечної морської економіки та сприяння економічному зростанню (див. рис. 1).

Крім того, національні інтереси України в економічній сфері мають передбачати подальшу інтеграцію Українського Чорноморського регіону в міжрегіональні економічні системи та програми Чорноморське економічне співробітництво (ОЧЕС), Організація демократії та економічного розвитку (ГУАМ), Транспортний коридор Європа — Кавказ — Азія (TRASECA) та інтенсифікація економічних відносин з ЄС.

Геополітичний вимір національних інтересів України в Чорноморсько-Азовському басейні включає захист територіальної цілісності; створення системи сталого стратегічного, політичного та економічного співробітництва; вирішення енергетичних проблем у Чорноморському регіоні; активізація співпраці з ОЧЕС та європейська інтеграція України.

Прибережні території України мають різноманітні природні ресурси, у тому числі унікальні, які є важливою складовою розвитку прибережної економіки та національної економіки в цілому. У екологічній сфері національними інтересами України визначається охорона морського середовища та морського біорізноманіття Чорного та Азовського морів [4], а також приморських лиманів та розвиток системи ефективного управління стосовно використання природних ресурсів, охорони навколишнього середовища та екологізації морської діяльності [3].

Одним із головних чинників для розбудови безпеки та стабільності в Європі та Азії є Чорноморський регіон. Окрім численних проблем у регіоні, етнічні конфлікти, поточні процеси державотворення, наявність величезних природних ресурсів, стратегічних транспортно-енергетичних коридорів означають, що регіон є надзвичайно важливою та чутливою територією. Жорсткі про-

блеми безпеки все ще залишаються основною проблемою в регіоні, незалежно від того, чи спричинені вони етнічними, релігійними чи будь-якими іншими відмінностями між народами та державами, чи проблемами кордону.

Багато досліджень стверджують, що деякі з держав регіону все ще слабкі та неорганізовані, а їх слабкість робить регіон одним із глобальних гарячих точок для таких загроз, як тероризм, розповсюдження зброї масового знищення та незаконний обіг наркотиків, зброї та людей. Таким чином, слабкі держа-

ви можуть вплинути на безпеку інших регіональних суб'єктів та сусідніх держав Європейського Союзу.

У деяких державах регіону спостерігається тенденція віддавати перевагу авторитаризму та проявляти військову могутність, що посилює вже існуюче сприйняття загроз і негативно впливає на регіональну безпеку. Безпека Чорноморського регіону була на порядку денному ЄС з моменту членства Румунії та Болгарії в 2007 році. У 2008 році ЄС створив "Чорноморську синергію" (BSS) [5] як регіональну ініціативу з метою розвитку співпраці в регіоні в певних сферах, як-от: енергетика, транспорт та навколишнє середовище.

Вірменія, Азербайджан, Грузія, Молдова та Україна є частиною "Східного партнерства", що є іншою ініціативою, одночасно започаткованою з "Black Sea Synergy" як частиною ширшої політики "Європейської політики сусідства" [6]. Країни реалізують проекти та заходи, розроблені під егідою Чорноморської синергії, на добровільних засадах, на регіональному рівні та через різні види взаємодії (транскордонні, місцеві органи влади, громадянське суспільство, міждержавні організації тощо). Більш міцні зв'язки з іншими ініціативами, політиками та стратегіями ЄС відображаються як специфічні для Чорноморської синергії, зокрема зі Стратегією ЄС для Дунайського регіону [7], Інтегрованою морською політикою [8], та Стратегією морської безпеки ЄС [9].

17 червня 2019 року Рада Європи ухвалила висновки стосовно участі ЄС у Чорноморському регіональному співробітництві [10]. Рада Європи підтверджує свою давню відданість сприянню процвітання, стабільності та стійкості в Чорноморському регіоні. Рада Європи наголошує на зростаючому стратегічному значенні Чорноморського регіону для ЄС та закликає до посилення участі ЄС у регіональному співробітництві, в основі якого лежить ініціатива Чорноморська синергія. Рада Європи також підкреслює важливість використання нових можливостей для економічного розвитку, стійкості та зв'язку в регіоні та за його межами.

Рада Європи як і раніше стурбована проблемами безпеки в районі Чорного моря. У цьому контексті Рада Європи наголошує, що повага до міжнародного права, включаючи принципи незалежності, суверенітету та територіальної цілісності, Конвенції ООН з морського права, включаючи свободу судноплавства, а також політичних рішень ЄС та її невизнання політики стосовно не-

законної анексії Криму, є основоположними для підходу ЄС до регіонального співробітництва в Чорноморських районах [10].

У цьому сенсі двосторонні відносини між Україною та Туреччиною стають все більш стратегічними з огляду на її особливу роль у регіоні та роль, що доповнює політику ЄС у регіоні [11, с. 74]. З точки зору регіонального співробітництва, Україна позиціонується ЄС як одна з ключових країн Східної Європи. Оскільки Україна відіграє ключову роль у рамках ініціативи ЄС "Східне партнерство", яка розглядається як подальший етап інтеграції ЄС та країн Східної Європи.

Модель відносин між ЄС та Україною слугує прикладом для інших країн Чорноморського регіону, а саме: Азербайджану, Грузії та Молдови (Політика Європейського Союзу щодо України). Однак Чорноморська синергія залишається декларативною, оскільки не дає чіткого пояснення політичної позиції ЄС стосовно чорноморських питань, тому вимагає конкретних дій зі сторони ЄС, щоб запобігти реальним загрозам.

У нинішній ситуації Україна може досягти своєї стратегічної мети тільки через співпрацю в рамках регіональних асоціацій різного плану. Особливу увагу слід приділити енергетичній безпеці, питанням вирішення заморожених питань та розв'язання існуючих конфліктів. Багато дослідників зазначають про необхідність активізувати обговорення питання безпеки інфраструктури транзиту енергії, особливо в умовах нестабільності з метою визначення формату міжнародного співробітництва у цій сфері [12].

Різка зміна геополітичної ситуації в регіоні у 2014 році призвела до перегляду політики України щодо співпраці з Туреччиною. Після втрати Криму, конфлікту на сході України та загострення безпекової ситуації в Чорноморському регіоні, в результаті чого Туреччина зайняла перше місце у зовнішньополітичних пріоритетах України. Зближення з Україною є однією зі складових повернення Туреччини до її проєвропейського курсу. На рисунку 2, відображені інтереси України щодо співпраці з Туреччиною у певних сферах.

Більше того, інші дослідження свідчать про те, що Україна має наполягати на тіснішій участі ЄС та більшої участі НАТО в процесі забезпечення регіональної безпеки — інфраструктури в часи нестабільності, навігації та танкерного судноплавства. Україна також має виступити з ініціативою координації регіональних зусиль у рамках транзитної діяльності східних сусідів ЄС відповідно до нещодавно оголошених пропозицій стосовно наступного етапу співробітництва в рамках Чорноморської синергії та власних ініціатив України щодо створення простору транзиту енергії [12, с. 200].

Щодо стратегічних відносин у сфері безпеки протягом 2015—2016 років вже відбулася низка важливих зустрічей, зокрема перша офіційна зустріч Президента України П. Порошенка та Президента Туреччини Р.Т. Ердогана у березні 2015 року та наступна, у березні 2016 р. Окрім підтримки територіальної цілісності України, вони підкреслили значний потенціал Туреччини у

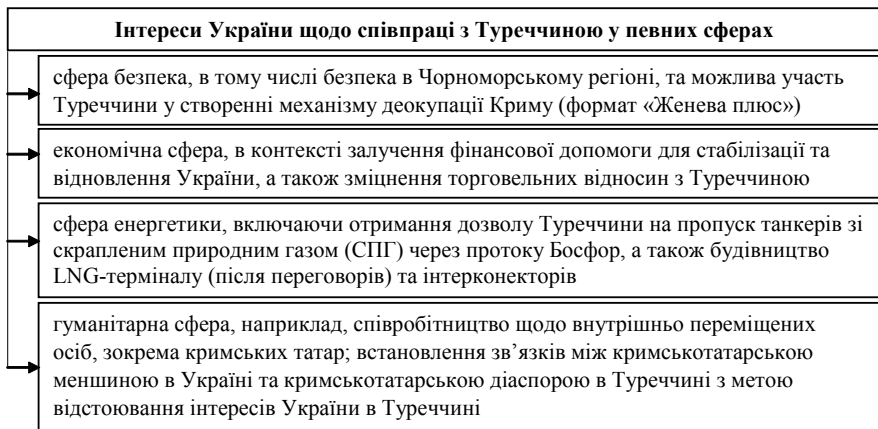

Рис. 2. Інтереси України щодо співпраці з Туреччиною у певних сферах

Джерело: сформовано на основі джерела: [13].

сприянні стабілізації ситуації в Україні та відзначили перспективу залучення будівельних компаній Туреччини до відбудови спустошених регіонів України. Розширення зони відповідальності Туреччини пояснюється не тільки бажанням забезпечити свою безпеку, а й спроєктувати її самоусвідомлення як глобальної сили, а також протистояння з Російською Федерацією — створити абсолютно новий формат системної безпеки у регіоні, який Україна має узгодити зі своїми інтересами та політикою.

Безпека Чорноморського регіону, також важлива для зовнішньої політики Туреччини, проте сторони не підписували жодних правових документів у сфері Чорноморської безпеки та не реалізовували жодних конкретних програм з даного питання [14]. У березні 2016 року П. Порошенко та Р.Т. Ердоган підписали спільну Декларацію про поглиблення стратегічного партнерства між Україною та Туреччиною, Протокол про співпрацю між РНБО та Секретаріатом Агентства національної безпеки і оборони в Туреччині. Міністр закордонних справ Туреччини М. Чавушоглу зазначив, що Туреччина планує в найближчі роки надати спеціальну допомогу Збройним силам України, і зазначив, що військово-технічний сектор обох країн продовжує рухатися до синергії та підпише певні юридичні угоди про спільну розробку деяких збройних систем [15].

За результатами 9-го засідання Стратегічної ради високого рівня між Туреччиною та Україною президенти двох держав у Стамбулі 10 квітня 2021 року, ухвалили: збільшити спільні зусилля для поглиблення співпраці та координації у різних сферах; підтримка територіальної цілісності та суверенітету України в її міжнародно визнаних кордонах; координація заходів, скерованих на відновлення територіальної цілісності України; підтримати формування "Кримської платформи" як нового формату для розв'язання проблем незаконної та нелегітимної анексії Криму Російською Федерацією, зміцнювати співпрацю та солідарність у боротьбі з тероризмом, сепаратизмом та екстремізмом у всіх їх формах та проявах тощо [16].

Національні інтереси України в Чорноморському регіоні у військово-оборонному аспекті включають насамперед: ефективну реалізацію оборонної стратегії на південних кордонах на основі розвитку військово-морських сил збройних сил України; запобігання військовим конфліктам в регіоні; участь у системах колективної без-

Загрози:

– зростання міжнародної напруженості, спричинене провокаційною військовою активністю України в акваторії Азовського та Чорного морів, Керченської протоки;
 – потенційне розширення євроатлантичного співтовариства за рахунок держав Азовсько-Чорноморського регіону (Грузія, Молдова, Україна);
 – міжнародний тероризм та нелегальна міграція, пов'язані з близькістю, з одного боку ЄС, а з іншого – проблемних територій Близького Сходу;
 – міжнародна організована злочинність (нарко- і торговельна, контрабанда);
 – екологічні загрози, однаково актуальні як Азовського моря, чия акваторія забруднюється промисловими підприємствами Маріуполя, Таганрога і Ростова, так і Чорного моря, яке страждає від забруднення побутовим сміттям, нафтопродуктами, токсичними речовинами і стічними водами

Виклики:

– мілітаризація Чорноморського регіону (нарощування Україною військової могутності, розміщення додаткових сил та засобів Морської охорони, періодична присутність у Чорному морі кораблів нечорноморських держав – насамперед, США та Великої Британії);
 – неконтрольований видобуток українською стороною рибних ресурсів Чорного та Азовського морів, браконьєрство

Морська безпека України

Першочергові завдання, які повинні імплементувати країна:

- 1) захист територіального суверенітету в територіальному морі та у повітряному просторі над ними;
- 2) захист суверенних прав України у її виключній економічній зоні та континентальному шельфі;
- 3) безпечне судноплавство, рибальство, польоти літаків, проведення наукових досліджень та інших видів діяльності

Рис. 3. Виклики та загрози в морській безпеці України

Джерело: сформовано на основі джерела: [3].

пеки в басейні Чорного та Азовського морів. Серед найважливіших інтересів України в Чорноморсько-Азовському басейні має бути вирішення викликів та загроз, які породжені анексією Криму (див. рис. 3) [3].

Після анексії Криму Одеська область починає відігравати нову роль в українському Причорномор'ї, яка повинна стати "регіоном зростання" та європейської співпраці. Пріоритетними для Одеської області будуть такі напрями:

- посилення транзитно-транспортного потенціалу шляхом реалізації інфраструктурних проєктів та розвитку логістики;
- спеціальні економічні зони (для експортно-імпортової діяльності в портах Одеської області — Чорноморськ, Южний, Рені);
- активізація транскордонного співробітництва через євро регіон Нижнього Дунаю;
- просування Одеси як дестинації на міжнародному туристичному ринку та розвиток Одеси як центру морського туризму;
- підвищення енергетичної безпеки регіону шляхом розвитку альтернативної енергетики, у тому числі відновлюваних джерел енергії морського середовища [3].

Отже, одним із важливих стратегічних інтересів України є забезпечення стабільності та морської безпеки в Чорноморсько-Азовському регіоні, який став ареною геополітичних та гео економічних протиріч в умовах тенденцій економічного розвитку регіону, транскордонних та міжнародних проблем.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

На основі проведеного дослідження можна дійти висновку, що до довгострокових інтересів України в Чор-

номорсько-Азовському басейні належать насамперед розвиток її значного ресурсного потенціалу (транспортних, рекреаційних, біологічних, мінеральних та енергетичних ресурсів), захист економічної та екологічної безпеки в басейні. Одним із важливих стратегічних інтересів України є подолання викликів та загроз в морській безпеці України, які можна вирішити на основі стратегічного партнерства між країнами Чорноморського регіону, в якому має переважати повага до суверенітету та рівноправності сусідніх держав, невтручання у внутрішні справи, рівноправні партнерські відносини відповідно до міжнародного права тощо.

Практичне значення проведеного дослідження полягає в тому, що висновки та рекомендації, розроблені автором та запропоновані в статті, можуть бути використані для подолання сучасних викликів та загроз в морській безпеці України. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці новітніх підходів для вирішення та

розв'язання викликів та загроз в морській безпеці України та усунення їх появи в майбутній перспективі.

Література:

1. Про затвердження Морської доктрини України на період до 2035 року: Постанова КМУ від 7 жовтня 2009 р. № 1307 // Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1307-2009-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.12.2021).
2. Филипенко А.О. Щодо стратегічних пріоритетів морської реалізації потенціалу України / А.О. Филипенко, В.В. Баришникова, К.Е. Степанова. Одеса: Регіон. Філіал Нац-го інституту стратегічних досліджень, 2012.
3. Burkinskyi B., Stepanova K. National Maritime Interests of Ukraine in the Black Sea-Azov Basin. Economics. Ecology. Socium, 2017. № 1. С. 12—23.
4. Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів: Закон України від 08.07.2011 № 3677. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3677-17#Text> (дата звернення: 12.12.2021).
5. European Union External Action. Black Sea Synergy. 2019. URL: https://eeas.europa.eu/diplomatic-network/black-sea-synergy/346/black-sea-synergy_en (дата звернення: 12.12.2021).
6. European Union External Action. European Neighbourhood Policy (ENP). 2021. URL: https://eeas.europa.eu/diplomatic-network/european-neighbourhood-policy-enp/330/european-neighbourhood-policy-enp_en (дата звернення: 12.12.2021).
7. European Commission. The EU strategy for the Danube region. 2011. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52010DC0715> (дата звернення: 12.12.2021).

8. European Parliament. Integrated Maritime Policy of the European Union. 2019. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/121/integrated-maritime-policy-of-the-european-union> (дата звернення: 12.12.2021).

9. European Commission. The EU Maritime Security Strategy Action Plan 2020 Implementation report. 2020. URL: file:///C:/Users/111/Downloads/eumss-factsheet-swd-2020-252_en.pdf (дата звернення: 12.12.2021).

10. Council of the European Union. Council Conclusions on the EU's engagement to the Black Sea regional cooperation. 2019. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/39779/st10219-en19.pdf> (дата звернення: 12.12.2021).

11. Yazgan H. Black Sea Synergy: Success or Failure for the European Union? *Marmara University Journal of Political Science*, Cilt 5, Ozel Sayi, Nisan, 2017. Pp. 67—78. URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/301433> (дата звернення: 12.12.2021).

12. Снігір О.В. Відносини України та ЄС у контексті формування безпекового сегмента чорноморської політики Євросоюзу. *Стратегічні пріоритети*. 2008. № 3 (8). С. 192—201.

13. Akhmedova E. The importance of the Black Sea security cooperation between the Republic of Turkey and Ukraine and the European Union Black Sea synergy security system. *Актуальні проблеми політики*. 2020. № 64 (2019). С. 168—179.

14. Vorotnyuk M. Foreign Policy Audit: Ukraine — Turkey. Discussion paper. Institute of World Policy. Kyiv. 2016. 32 p.

15. Посольство України в Турецькій Республіці. Україна та Туреччина поглиблюватимуть стратегічне партнерство задля безпеки в Чорноморському регіоні — підсумки зустрічі президентів. 2016. URL: <https://turkey.mfa.gov.ua/news/45522-ukrajina-ta-turechchina-pogliblyuvatimuty-strategichne-partnerstvo-zadlya-bezpeki-v-chornomorsykomu-regioni-pidsumki-zustrichi-prezidentiv> (дата звернення: 12.12.2021).

16. President of Ukraine. Joint Declaration of the 9th meeting of the High-Level Strategic Council between Ukraine and the Republic of Turkey. 2021. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/spilna-deklaraciya-devyatogo-zasidannya-strategichnoyi-radi-67909> (дата звернення: 12.12.2021).

References:

1. Cabinet of Ministers of Ukraine (2009), Resolution "On approval of the Maritime Doctrine of Ukraine for the period up to 2035", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1307-2009-%D0%BF#Text> (Accessed 12 Dec 2021).

2. Fylypenko, A.O. Baryshnykova, V.V. and Stepanova, K.E. (2012), *Schodo stratehichnykh priorytetiv mors'koi realizatsii potentsialu Ukrainy [Regarding strategic priorities of maritime realization of Ukraine's potential]*, Rehon. Filial Nats-ho instytutu stratehichnykh doslidzhen', Odesa, Ukraine.

3. Burkinskiy, B. and Stepanova, K. (2017), "National Maritime Interests of Ukraine in the Black Sea-Azov Basin", *Economics. Ecology. Socium*, vol. 1, pp. 12—23.

4. Verkhovna Rada of Ukraine (2011), *The Law of Ukraine "On Fishery, Industrial Fishing and Protection of Water*

Bioresources", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3677-17#Text> (Accessed 12 Dec 2021).

5. European Union External Action (2019), "Black Sea Synergy", available at: https://eeas.europa.eu/diplomatic-network/black-sea-synergy/346/black-sea-synergy_en (Accessed 12 Dec 2021).

6. European Union External Action (2021), "European Neighbourhood Policy", available at: https://eeas.europa.eu/diplomatic-network/european-neighbourhood-policy-enp/330/european-neighbourhood-policy-enp_en (Accessed 12 Dec 2021).

7. European Commission (2011), "The EU strategy for the Danube region", available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52010DC0715> (Accessed 12 Dec 2021).

8. European Parliament (2019), "Integrated Maritime Policy of the European Union", available at: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/121/integrated-maritime-policy-of-the-european-union> (Accessed 12 Dec 2021).

9. European Commission (2020), "The EU Maritime Security Strategy Action Plan 2020 Implementation report", available at: file:///C:/Users/111/Downloads/eumss-factsheet-swd-2020-252_en.pdf (Accessed 12 Dec 2021).

10. Council of the European Union (2019), "Council Conclusions on the EU's engagement to the Black Sea regional cooperation", available at: <https://www.consilium.europa.eu/media/39779/st10219-en19.pdf> (Accessed 12 Dec 2021).

11. Yazgan, H. (2017), "Black Sea Synergy: Success or Failure for the European Union?", *Marmara University Journal of Political Science*, vol. 5, pp. 67—78, available at: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/301433> (Accessed 12 Dec 2021).

12. Snyhir, O. V. (2008), "Relations between Ukraine and the EU in the context of the formation of the security segment of the Black Sea policy of the European Union", *Stratehichni priorytety*, vol. 3 (8), pp. 192—201.

13. Akhmedova, E. (2020), "The importance of the Black Sea security cooperation between the Republic of Turkey and Ukraine and the European Union Black Sea synergy security system", *Aktual'ni problemy polityky*, vol. 64, pp. 168—179.

14. Vorotnyuk, M. (2016), *Foreign Policy Audit: Ukraine — Turkey*. Discussion paper, Institute of World Policy, Kyiv, Ukraine.

15. Embassy of Ukraine in the Republic of Turkey (2016), "Ukraine and Turkey to enhance strategic partnership for security in the Black Sea region - aftermath of the Presidents' meeting", available at: <https://turkey.mfa.gov.ua/news/45522-ukrajina-ta-turechchina-pogliblyuvatimuty-strategichne-partnerstvo-zadlya-bezpeki-v-chornomorsykomu-regioni-pidsumki-zustrichi-prezidentiv> (Accessed 12 Dec 2021).

16. President of Ukraine (2021), "Joint Declaration of the 9th meeting of the High-Level Strategic Council between Ukraine and the Republic of Turkey", available at: <https://www.president.gov.ua/en/news/spilna-deklaraciya-devyatogo-zasidannya-strategichnoyi-radi-67909> (Accessed 12 Dec 2021).

Стаття надійшла до редакції 26.01.2022 р.